

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको
खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रम योजनालाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण :-	लिखित परीक्षा (Written Examination)	पूर्णाङ्क :- २००
द्वितीय चरण :-	अन्तर्वार्ता (Interview)	पूर्णाङ्क :- ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- २००

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उतीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्नसंख्या × अङ्क	समय
प्रथम	सामान्य ज्ञान र सामान्य अभिक्षमता परीक्षण (General Awareness & General Aptitude Test)	१००	४०	वस्तुगत (Objective)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQs)	२५ प्रश्न × २ अङ्क	४५ मिनेट
	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - knowledge)					२५ प्रश्न × २ अङ्क	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - knowledge)	१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर (Short Answer) लामो उत्तर (Long Answer)	१२ प्रश्न × ५ अङ्क ४ प्रश्न × १० अङ्क	२ घण्टा १५ मिनेट

द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता (Interview)

पूर्णाङ्क :- ३०

पत्र / विषय	पूर्णाङ्क	उतीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
अन्तर्वार्ता (Interview)	३०		बोर्ड अन्तर्वार्ता (Board Interview)	-

द्रष्टव्य :

- यो पाठ्यक्रमको योजनालाई प्रथम चरण र द्वितीय चरण गरी दुई भागमा विभाजन गरिएको छ ।
- लिखित परीक्षाको प्रश्नपत्रको माध्यम भाषा पाठ्यक्रमको विषयवस्तु जुन भाषामा दिइएको छ सोही भाषाको आधारमा नेपाली वा अंग्रेजी मध्ये कुनै एक मात्र भाषा हुनेछ । तर विषयवस्तुलाई स्पष्ट गर्नुपर्ने अवस्थामा दुवै भाषा समेत प्रयोग सकिने छ ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथम पत्र र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ । तर एकैदिनमा परीक्षा लिइनेछ ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नहरूको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक हुने परीक्षामा परीक्षार्थीले उत्तर लेख्दा अंग्रेजी ठूलो अक्षरहरू (Capital letters): A, B, C, D मा लेख्नुपर्नेछ । सानो अक्षरहरू (Small letters): a, b, c, d लेखेको वा अन्य कुनै सङ्केत गरेको भए सबै उत्तरपुस्तिका रद्द हुनेछ ।
- बहुवैकल्पिक प्रश्नहरू हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- परीक्षामा परीक्षार्थीले मोबाइल वा यस्तै प्रकारका विद्युतीय उपकरण परीक्षा हलमा लैजान पाइने छैन ।
- विषयगत प्रश्नहरूको हकमा तोकिएको अंकको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- विषयगत प्रश्न हुनेका हकमा प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोहीखण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

११. परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या, अङ्क र अङ्कभार यथासम्भव सम्बन्धित पत्र/विषयमा दिइए अनुसार हुनेछ ।
१२. यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरु परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्भन्नु पर्दछ ।
१३. प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरुलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
१४. यस भन्दा अगाडि लागु भएका माथि उल्लेखित सेवा, समूहको पाठ्यक्रम खारेज गरिएको छ ।
१५. पाठ्यक्रम लागू मिति : - २०७८/१०/२४

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको
खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र (Paper I) :-
सामान्य ज्ञान र सामान्य अभिक्षमता परीक्षण तथा सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान

भाग (Part I) :
सामान्य ज्ञान र सामान्य अभिक्षमता परीक्षण
(General Awareness and General Aptitude Test)

खण्ड (Section - A) : (१५ प्रश्न× २ अङ्क = ३० अङ्क)

1. सामान्य ज्ञान (General Awareness) (१६ अङ्क)
  - 1.1 नेपालको भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत र साधनहरू
  - 1.2 नेपालको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र सामाजिक अवस्था सम्बन्धी जानकारी
  - 1.3 नेपालको आर्थिक अवस्था र चालु आवधिक योजना सम्बन्धी जानकारी
  - 1.4 जैविक विविधता, दिगो विकास, वातावरण, प्रदुषण, जलवायु परिवर्तन र जनसंख्या व्यवस्थापन
  - 1.5 मानव जीवनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने विज्ञान र प्रविधिका महत्वपूर्ण उपलब्धिहरू
  - 1.6 जनस्वास्थ्य, रोग, खाद्य र पोषण सम्बन्धी सामान्य जानकारी
  - 1.7 नेपालको संविधान (भाग १ देखि ५ सम्म र अनुसूचीहरू)
  - 1.8 संयुक्त राष्ट्रसंघ र यसका विशिष्टीकृत संस्था सम्बन्धी जानकारी
  - 1.9 क्षेत्रीय संगठन (सार्क, बिमस्टेक, आसियान र युरोपियन संघ) सम्बन्धी जानकारी
  - 1.10 राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका समसामयिक गतिविधिहरू
2. सार्वजनिक व्यवस्थापन (Public Management) (१४ अङ्क)
  - 2.1 कार्यालय व्यवस्थापन (Office Management)
    - 2.1.1 कार्यालय (Office) : परिचय, महत्व, कार्य र प्रकार
    - 2.1.2 सहायक कर्मचारीका कार्य र गुणहरू
    - 2.1.3 कार्यालय स्रोत साधन (Office Resources): परिचय र प्रकार
    - 2.1.4 कार्यालयमा सञ्चारको महत्व, किसिम र साधन
    - 2.1.5 कार्यालय कार्यविधि (Office Procedure) : पत्र व्यवहार (Correspondence), दर्ता र चलानी (Registration & Dispatch), परिपत्र (Circular), तोक आदेश (Order), टिप्पणी लेखन र टिप्पणी तयार पार्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू
    - 2.1.6 अभिलेख व्यवस्थापन (Record Management)
  - 2.2 निजामती सेवा ऐन र नियमावलीमा भएका देहायका व्यवस्थाहरू
    - 2.2.1 निजामती सेवाको गठन, संगठन संरचना, पदपूर्ति गर्ने तरिका र प्रक्रियाहरू
    - 2.2.2 कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, बिदा, विभागीय सजाय र अवकाश
    - 2.2.3 कर्मचारीले पालन गर्नुपर्ने आचरण र कर्तव्यहरू
  - 2.3 सरकारी बजेट, लेखा र लेखापरीक्षण प्रणाली सम्बन्धी सामान्य जानकारी
  - 2.4 सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अर्थ, सेवा प्रवाह गर्ने निकाय, तरिका र माध्यमहरू
  - 2.5 सार्वजनिक बडापत्र (Public Charter) : महत्व र आवश्यकता
  - 2.6 व्यवस्थापनको अवधारणा तथा सार्वजनिक व्यवस्थापनमा निर्देशन, नियन्त्रण, समन्वय, निर्णय प्रक्रिया, उत्प्रेरण र नेतृत्व सम्बन्धी जानकारी
  - 2.7 मानवीय मूल्य मान्यता (Human Values), नागरिक कर्तव्य र दायित्व तथा अनुशासन

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको
खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

खण्ड (Section - B) : (१० प्रश्न× २ अङ्क = २० अङ्क)

3. सामान्य अभिक्षमता परीक्षण (General Aptitude Test)

- 3.1 **शाब्दिक अभिक्षमता परीक्षण (Verbal Aptitude Test) :** यस परीक्षणमा शब्दज्ञान, अनुक्रम, समरुपता, वर्गीकरण, कोडिङ-डिकोडिङ, दिशा र दुरी ज्ञान परीक्षण (direction & distance sense test), तर्क विचार सम्बन्धी (logical reasoning), पंक्तिक्रम (ranking order) आदि विषयवस्तुबाट प्रश्नहरू समावेश गरिनेछ ।
- 3.2 **संख्यात्मक अभिक्षमता परीक्षण (Numerical Aptitude Test) :** यस परीक्षणमा अनुक्रम, समरुपता, वर्गीकरण, कोडिङ, मेट्रिक्स, अंकगणितीय तर्क /क्रिया सम्बन्धी, प्रतिशत, भिन्न, अनुपात, औसत, समय र काम, आदि विषयवस्तुबाट प्रश्नहरू समावेश गरिनेछ ।
- 3.3 **अशाब्दिक अभिक्षमता परीक्षण (Non-Verbal/Abstract Aptitude Test) :** यस परीक्षणमा अनुक्रम, समरुपता, वर्गीकरण, भेन चित्र, मेट्रिक्स, त्रिभुज र वर्गहरूको रचना, चित्र वा आकृति बनावट र विश्लेषण, आदि विषयवस्तुबाट प्रश्नहरू समावेश गरिनेछ ।
- 3.4 **रजु गर्ने (Verification test) र फाइलिङ अभिरुचि परीक्षण (Filing aptitude test):** रजु गर्ने (Verification test) परीक्षणमा तथ्यांक, संख्या वा शाब्दिक सूचनालाई जाँच गर्ने वा त्रुटी पत्ता लगाउने अथवा समानता वा भिन्नता पत्ता लगाउने किसिमका प्रश्नहरू समावेश हुनेछन । फाइलिङ अभिरुचि परीक्षण (Filing aptitude test) मा शाब्दिक र संख्यात्मक फाइलिङ वस्तु वा प्रक्रियालाई वर्णमालाक्रम, संख्यात्मकक्रम वा कालक्रम अनुसार समाधान गर्ने किसिमका प्रश्नहरू समावेश हुनेछन ।
- 3.5 **निर्देशन अनुसरण गर्ने (Follows the instructions) र विश्लेषणात्मक तार्किकता परीक्षण (Analytical reasoning test):** निर्देशन अनुसरण गर्ने (Follows the instructions) परीक्षणमा दिइएको लिखित निर्देशनलाई हुबहु अनुसरण गरी समाधान गर्ने किसिमका प्रश्नहरू समावेश हुनेछन । विश्लेषणात्मक तार्किकता परीक्षण (Analytical reasoning test) मा शाब्दिक वा संख्यात्मक वा अशाब्दिक (चित्रात्मक) किसिमका विश्लेषणात्मक तार्किकता सम्बन्धी प्रश्नहरू समावेश हुनेछन ।

भाग (Part II) :-

सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - Knowledge)

(२५ प्रश्न× २ अङ्क = ५० अङ्क)

१. इतिहास

- १.१ इतिहासको परिचय
१.१.१ इतिहासको अर्थ
१.१.२ इतिहासका श्रोतहरू (Sources)
१.१.३ नेपाली इतिहासको काल विभाजन
- १.२ लिच्छविकालीन नेपाली राजनैतिक एवं सामाजिक इतिहास बारे जानकारी
- १.३ पूर्व मध्यकालीन नेपाली इतिहास बारे जानकारी
१.३.१ पूर्व मध्यकालीन नेपाल उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास
१.३.२ कर्णाली प्रदेशका खस मल्लहरूको संक्षिप्त इतिहास र नेपालको इतिहासमा उनीहरूको देन
१.३.३ सिमरौनगढका कर्णाटवंशी राजाहरूको संक्षिप्त इतिहास नेपालको इतिहासमा उनीहरूको देन
- १.४ मध्यकालीन नेपाली इतिहास बारे जानकारी
१.४.१ मल्लकालीन काठमाडौं उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास
१.४.२ बाईसे चौबीसे राज्यहरूको संक्षिप्त जानकारी

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

१.४.३ गोरखाको इतिहास, श्री ५ पृथ्वीनारायण शाह र नेपालको एकीकरण अभियान

१.४.४ सुगौली सन्धि

२. पुरातत्व

२.१ पुरातत्व सम्बन्धी सामान्य जानकारी

२.२ नेपालका महत्वपूर्ण पुरातात्विक उत्खनन स्थलहरू र पुरातात्विक अवशेषहरू

२.३ संग्रहालयको परिभाषा, प्रकार र नेपालमा संग्रहालय विकासक्रम

२.४ पुरातात्विक वस्तुहरूको अभिलेख बन्दोवस्त र संरक्षण

३. नेपालका निम्न जातजातिहरूको बसोबास क्षेत्र, धर्म, संस्कार र रीतिस्थितिहरू बारे सामान्य जानकारी

३.१ किराँत, राजवंशी, धिमाल, थारु, नेवार, गुरुङ्ग, मगर, शेर्पा, तामाङ्ग, राउटे

४. धर्म र दर्शन

४.१ हिन्दु र बौद्ध दर्शनको उत्पत्ति र विकास

४.२ हिन्दु र पाश्चात्य दर्शनका केही मुख्य भिन्नताहरू

४.३ वैदिक र उपनिषद् साहित्यहरूको सामान्य परिचय

४.४ शैव, वैष्णव, शाक्त, सौर्य, गणपत्य र मष्टोसंप्रदायहरूको उत्पत्ति र विकास

४.५ भगवान बुद्धको जीवनी

४.६ बुद्धका उपदेशहरू (चतुआर्य सत्य र अष्टाङ्गिक मार्ग)

४.७ निर्वाण एवं बोधिसत्व सम्बन्धी धारणा, बुद्ध धर्मका विभिन्न सम्प्रदाय (हिनयान, महायान, वज्रयान, तन्त्रयान)

४.८ उत्तरी नेपालमा बौद्ध धर्मको विकास र सम्प्रदाय

५. नेपाली सामाजिक व्यवस्था

५.१ बौद्ध मार्गी

५.२ शैव मार्गी

५.३ वर्ण आश्रम व्यवस्था

५.४ हिन्दु र बौद्ध समाजमा प्रचलित संस्कारहरू :- जन्म, नामाकरण, क्षौर, चुडाकर्म, उपनयन, विवाह, अन्त्येष्टि

५.५ प्राचीन र मध्यकालीन नेपालमा शिक्षाको विकास तथा प्रचारप्रसार

५.६ वज्रयान बौद्ध समाजमा प्रचलित पञ्चदान र अष्टमी व्रत परम्परा

६. नेपाली मूर्तिकला

६.१ मौर्य, गान्धार, मथुरा, गुप्त, पाल-सेन, कला शैलीको परिचय र नेपाली मूर्ति कलाको विकासमा तिनीहरूको प्रभाव

६.२ पूर्व लिच्छविकालको मूर्तिकला र तिनका प्रमुख विशेषताहरू

६.३ लिच्छवि र मल्लकालीन नेपाली प्रस्तर, धातु, काष्ठ र मृत्तिका मूर्तिहरूको विशेषता

७. नेपाली चित्रकला

७.१ नेपाली चित्रकलाको प्रारम्भिक चरणको अध्ययन

७.२ राजपुत, मुगल र पहारी चित्रकला शैलीको परिचय र नेपाली चित्रकलाको विकासमा तिनीहरूको प्रभाव

७.३ नेपाली भित्ते चित्र र पौभा चित्रहरूको परिचय

७.४ मिथिला चित्रकलाको परिचय र विशेषता

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

८. नेपाली वास्तुकला

- ८.१ नेपाली बहुछाने (Multiroofed) शैलीको मन्दिर वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ८.२ शिखर शैलीका मन्दिर वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ८.३ स्तुप वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ८.४ नेपाली विहार वास्तुकलाका विशेषताहरु
- ८.५ नेपालमा दरबार वास्तुकलाको इतिहास एवं हनुमानढोका, पाटन, भक्तपुर, गोरखा र नुवाकोट दरबारहरुको परिचय र महत्व
- ८.६ परम्परागत नेपाली आवासीय घरहरु, पाटी, धर्मशाला, ढुङ्गेधारा, जलद्रोणहरुको वास्तु स्वरूप बारे जानकारी र परिचय

९. नेपालमा प्रचलित लिपिहरु सम्बन्धी सामान्य जानकारी

- ९.१ ब्राह्मी लिपि
- ९.२ लिच्छवी लिपि
- ९.३ नेवारी लिपि

१०. विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश स्मारकहरु

- १०.१ विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश काठमाडौं उपत्यकाका स्मारक एवं स्मारक क्षेत्रहरु र लुम्बिनीको परिचय
- १०.२ लुम्बिनी, कपिलवस्तुका महत्वपूर्ण पुरातात्विक भग्नावशेषहरु

११. सेवा सम्बन्धी ऐन-नियम

- ११.१ प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३
- ११.२ प्राचीन स्मारक संरक्षण नियमावली, २०४६

१२. पथ प्रदर्शन सम्बन्धी जानकारी

- १२.१ परिभाषा
- १२.२ पर्यटनको विकास र चरणहरु तथा नेपालमा पर्यटनको विकास
- १२.३ पर्यटकका प्रकारहरु
- १२.४ शिष्टाचारको महत्व

प्रथम पत्रको लागि यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरु सोधिने छ ।

प्रथम पत्र (वस्तुगत)					
भाग	खण्ड	विषयबस्तु	परीक्षा प्रणाली	अङ्कभार	प्रश्न संख्या × अङ्क
I	(A)	सामान्य ज्ञान (General Awareness)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQs)	३०	१५ प्रश्न × २ अङ्क = ३०
	(B)	सामान्य अभिक्षमता परीक्षण (General Aptitude Test)		२०	१० प्रश्न × २ अङ्क = २०
II	-	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based -knowledge)		५०	२५ प्रश्न × २ अङ्क = ५०

प्रथम पत्रको **भाग (Part II)** सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job based -knowledge) को पाठ्यक्रमका एकाइबाट परीक्षामा यथासम्भव देहाय बमोजिम प्रश्नहरु सोधिने छ ।

पाठ्यक्रमका एकाइ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
प्रश्न संख्या	5	1	1	2	1	4	3	3	1	1	1	2

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको
खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र (Paper II) :-
सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job based-knowledge)

खण्ड (Section) (A) :- ५० अङ्क

१. इतिहास
  - १.१ इतिहासको परिचय
    - १.१.१ इतिहासको अर्थ
    - १.१.२ इतिहासका श्रोतहरू (Sources)
    - १.१.३ नेपाली इतिहासको काल विभाजन
  - १.२ लिच्छविकालीन नेपाली राजनैतिक एवं सामाजिक इतिहास बारे जानकारी
  - १.३ पूर्व मध्यकालीन नेपाली इतिहास बारे जानकारी
    - १.३.१ पूर्व मध्यकालीन नेपाल उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास
    - १.३.२ कर्णाली प्रदेशका खस मल्लहरूको संक्षिप्त इतिहास र नेपालको इतिहासमा उनीहरूको देन
    - १.३.३ सिमरौनगढका कर्णाटवंशी राजाहरूको संक्षिप्त इतिहास नेपालको इतिहासमा उनीहरूको देन
  - १.४ मध्यकालीन नेपाली इतिहास बारे जानकारी
    - १.४.१ मल्लकालीन काठमाडौं उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास
    - १.४.२ बाईसे चौबीसे राज्यहरूको संक्षिप्त जानकारी
    - १.४.३ गोरखाको इतिहास, श्री ५ पृथ्वीनारायण शाह र नेपालको एकीकरण अभियान
    - १.४.४ सुगौली सन्धि
२. पुरातत्व
  - २.१ पुरातत्व सम्बन्धी सामान्य जानकारी
  - २.२ नेपालका महत्वपूर्ण पुरातात्विक उत्खनन स्थलहरू र पुरातात्विक अवशेषहरू
  - २.३ संग्रहालयको परिभाषा, प्रकार र नेपालमा संग्रहालय विकासक्रम
  - २.४ पुरातात्विक वस्तुहरूको अभिलेख बन्दोवस्त र संरक्षण
३. नेपालका निम्न जातजातिहरूको बसोबास क्षेत्र, धर्म, संस्कार र रीतिस्थितिहरू बारे सामान्य जानकारी
  - ३.१ किराँत, राजवंशी, धिमाल, थारु, नेवार, गुरुङ्ग, मगर, शेर्पा, तामाङ्ग, राउटे
४. धर्म र दर्शन
  - ४.१ हिन्दु र बौद्ध दर्शनको उत्पत्ति र विकास
  - ४.२ हिन्दु र पाश्चात्य दर्शनका केही मुख्य भिन्नताहरू
  - ४.३ वैदिक र उपनिषद् साहित्यहरूको सामान्य परिचय
  - ४.४ शैव, वैष्णव, शाक्त, सौर्य, गणपत्य र मष्टोसंप्रदायहरूको उत्पत्ति र विकास
  - ४.५ भगवान बुद्धको जीवनी
  - ४.६ बुद्धका उपदेशहरू (चतुआर्य सत्य र अष्टाङ्गिक मार्ग)
  - ४.७ निर्वाण एवं बोधिसत्व सम्बन्धी धारणा, बुद्ध धर्मका विभिन्न सम्प्रदाय (हिनयान, महायान, वज्रयान, तन्त्रयान)
  - ४.८ उत्तरी नेपालमा बौद्ध धर्मको विकास र सम्प्रदाय
५. नेपाली सामाजिक व्यवस्था
  - ५.१ बौद्ध मार्गी
  - ५.२ शैव मार्गी
  - ५.३ वर्ण आश्रम व्यवस्था

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ५.४ हिन्दु र बौद्ध समाजमा प्रचलित संस्कारहरु :- जन्म, नामाकरण, क्षौर, चुडाकर्म, उपनयन, विवाह, अन्त्येष्टि
- ५.५ प्राचीन र मध्यकालीन नेपालमा शिक्षाको विकास तथा प्रचारप्रसार
- ५.६ बज्रयान बौद्ध समाजमा प्रचलित पञ्चदान र अष्टमी व्रत परम्परा

६. नेपाली मूर्तिकला

- ६.१ मौर्य, गान्धार, मथुरा, गुप्त, पाल-सेन, कला शैलीको परिचय र नेपाली मूर्ति कलाको विकासमा तिनीहरुको प्रभाव
- ६.२ पूर्व लिच्छविकालको मूर्तिकला र तिनका प्रमुख विशेषताहरु
- ६.३ लिच्छवि र मल्लकालीन नेपाली प्रस्तर, धातु, काष्ठ र मृत्तिका मूर्तिहरुको विशेषता

खण्ड (Section) (B) :- ५० अङ्क

७. नेपाली चित्रकला

- ७.१ नेपाली चित्रकलाको प्रारम्भिक चरणको अध्ययन
- ७.२ राजपुत, मुगल र पहाडी चित्रकला शैलीको परिचय र नेपाली चित्रकलाको विकासमा तिनीहरुको प्रभाव
- ७.३ नेपाली भित्ते चित्र र पौभा चित्रहरुको परिचय
- ७.४ मिथिला चित्रकलाको परिचय र विशेषता

८. नेपाली वास्तुकला

- ८.१ नेपाली बहुछाने (Multiroofed) शैलीको मन्दिर वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ८.२ शिखर शैलीका मन्दिर वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ८.३ स्तुप वास्तुकलाको उत्पत्ति र विकास
- ८.४ नेपाली विहार वास्तुकलाका विशेषताहरु
- ८.५ नेपालमा दरबार वास्तुकलाको इतिहास एवं हनुमानढोका, पाटन, भक्तपुर, गोरखा र नुवाकोट दरबारहरुको परिचय र महत्व
- ८.६ परम्परागत नेपाली आवासीय घरहरु, पाटी, धर्मशाला, ढुङ्गेधारा, जलद्रोणहरुको वास्तु स्वरूप बारे जानकारी र परिचय

९. नेपालमा प्रचलित लिपिहरु सम्बन्धी सामान्य जानकारी

- ९.१ ब्राह्मी लिपि
- ९.२ लिच्छवी लिपि
- ९.३ नेवारी लिपि

१०. विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश स्मारकहरु

- १०.१ विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश काठमाडौं उपत्यकाका स्मारक एवं स्मारक क्षेत्रहरु र लुम्बिनीको परिचय
- १०.२ लुम्बिनी, कपिलवस्तुका महत्वपूर्ण पुरातात्विक भग्नावशेषहरु

११. सेवा सम्बन्धी ऐन-नियम

- ११.१ प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३
- ११.२ प्राचीन स्मारक संरक्षण नियमावली, २०४६

लोक सेवा आयोग

नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, सहायक पथ प्रदर्शक पदको खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

१२. पथ प्रदर्शन सम्बन्धी जानकारी

१२.१ परिभाषा

१२.२ पर्यटनको विकास र चरणहरू

१२.३ पर्यटकका प्रकारहरू

१२.४ शिष्टाचारको महत्व

१२.५ नेपालमा पर्यटनको विकास

द्वितीय पत्रको लागि यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

द्वितीय पत्र (विषयगत)					
पत्र	विषय	खण्ड	अङ्कभार	छोटो उत्तर	लामो उत्तर
द्वितीय	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based-Knowledge)	(A)	५०	६ प्रश्न × ५ अङ्क = ३०	२ प्रश्न × १० अङ्क = २०
		(B)	५०	६ प्रश्न × ५ अङ्क = ३०	२ प्रश्न × १० अङ्क = २०